

Onsdagen den 9 November 1825.

Inrikes Nyheter.

Stockholm. Hans Majestät Konungen läses i dag och i morgon hålla Conseil, till afgörande af allmänna ärenden från de 4 Stats-Expeditionerna. Huruvida några vigtigare beförings-ärenden förefomma, är icke bekant.

Förlidne gårdag, S. M. Drottningens födelsedag, gaf S. M. Konungen stor diner.

Engelska Handelshuset Sam. Williams' fallisement, har, under de sednare dagarne, äminstone bland den handlande klassen här i staden, utgjort ett allmänt talämne. Detta betydliga handelshus, som hufvudsakligen sysselsatte sig med affärer på America, lärde hafwa råkat i för ägenhet genom den i hast förändrade conjuncturen för bomullsaffättningen. Att des balance är betydlig kan slutas deraf, att Londons börs, såsom det berättas, welat förflyta omkring 1 million pund Sterling, till reglerande af husets affärer, men att denna summa ansetts otillräcklig. Man har fruktat, att Stockholms handlande härigenom skulle komma att lida betydligt; men lyckligtvis lära de fleste på mer än minde handelshus draga värlar vara dels införade, dels accepterade, så att förlusten icke torde blifwa särdeles kännbar. Annat lärde förhållandet vara med åtskilliga handelshus i Göteborg. — På cursen har detta fallisement haft en oförmonlig werkan, så att den på London stigit 4 fr. — Åtskillige andra nyligen inträffade händelser, torde här till hafwa bidragit.

Den gällande Tulltaxan.

Skippesfarten för detta år, kalkas sitt slut. In till des den åter öppnas, måste vår handel inskränka sig inom förbruket af nu införde waror och producenter

Denna mellantid bär begagnas, för att fastslå en återblick på werkningarne af den nya, med början af detta år, införda tulltaxan, samt att undersöka, des sjenlighet. Vår affigt är dock icke, att derigenom vilka inverka på andras ombudsman, utan fastmer att ledas den erfarenhet andra wunnit wid verkställandet af densamma, till pröfning af våra egna anmärkningar.

Det inslytande tulltaxan haft på statskassan, lemna wi fullkomligt å sido. Swift säger: in the arithmetic of the customs two and two make not four, but only one *), och detta är äfwen vår öfvertygelse, den wi likväl icke vilja påtruga någon annan. Importartiklarna hafwa under det löpande året varit mindre, än på något af de föregående; deremot måste exporten betydligt hafwa öfverstigit de förflytne årens. Enligt vårt sätt att räkna, — hwarwid wi icke försara efter toma teorier, utan efter landets verkliga inre behof, — gifwa dessa elementer ett facit, hwarmed wi kunna vara fullkomligen tillfreds, och wi äro till och med öfvertygade, att Swift sjelf skulle hårdswer vara ense med os. Wi bekänna derföre öppet och uppriktigt, att det under sådana omständigheter skulle förforsaka os föga bekymmer, om wi erföre, att tullintraderna detta år varit ringare än på de föregående, liksom wi icke heller skulle allt för mycket förbidas, i fall man försätrade os om motsatsen.

Men wi kunna icke underlåta, att, wid detta tillfälle, fastslå uppmärksamheten på ett ganska märkvärdigt phenomen under innevarande år. De kloka stats-economiska grundsätser, at hwilka en nation har gifwit lif och werksamhet, för att öla och stadga sitt eget wälfärd, hafwa haft ett högst wärd-

*) Wid tull-aritmetikens gån två gånger två icke göra utan endast ett.

görande inflytande äfwen på vårt land; den förde-
som denna nation sträfvarde att vinna omedelbart
för sig, har på samma tid riktat äfwen of. Man
bör hoppas, att detta folk skall icke allenast fortfara
med det antagna systemet, utan och ännu längre
dermed framtrida, samt bemsda sig att gifwa de sto-
ra grundsatserna en ännu större utveckling. Deri-
genom skulle vår wälmåga smånigom än mera
föröka: men den oberäkneligaste winst skulle deraf
förut då uppstå, när wi — icke slafwilt efter-
apade selswa exemplet — utan begagnade desamma
för att rätt allvarsamt wara betänkte på, att befria
vår handel, vår industrie och vårt penningewert
från de bejor, af hwilka de nu tryckas.

Denna betraktelse leder of tillbaka till den
punkt, hwarifrån wi utgingo. Det kan icke nekas,
att också den nya tulltaxan är hånmande för utveck-
lingen af vår handel och vår industrie. Wi wilja
här lemna hela systemet samt de grunder hwarpå
det hwar, oantastade, ehuru det wore lätt att
angripa dem, isynnerhet om wi, enligt tidens wa-
na, wille undersöka detta anfall med några
hithörande sättsatser, dem wi kunde widt och
bredt afskrifwa ur den första läroboi i statshushål-
ningen, hwilken föll of i händerna. En så wigtig
sak som denna, hwilken griper så djupt in i statens
organism, kan icke afgöras endast genom bokwisshet.
Den erfordrar mycken warsamhet, en noga kunskap
om alla omedelbart och medelbart inwerkande förhål-
landen, samt ett omsorgsfullt undersökande af hwar-
je serstild del; hwarofre wi hafwa den öfwerlyg-
se, att nationen måste anstränga sina krafter under
loppet af en hel och kanske flera riksdagar, innan
den hinmer utgrunda det rätta sättet. Wåra an-
märkninga skola sträcka sig endast till enkeltida bri-
ster i den gällande tulltaxan, och wi wilja för den-
na gång upptaga en af de huswudsaktigaste.

Lagstiftarne hafwa, wid fastställande af tullpro-
centen för utländska waror, åt ussedde wårderings-
män öfwerlemnad beslämmandet af desas wårde.
Att weta hwad anledning de härtil haft, är för of
ikigtigt; men de följder som en sådan bestämning
kan äga, äro det icke. Sannolikt hafwa de derwid
förutfattat menniskor sådana som de borde wara, ej
sådana de i werkligheten äro; och ehuru de delat
detta fel med flera lagstiftare i äldre och nyare ti-
der, och oaktadt att sådant hedrar deras hjer-
ta och rättesätt, så är det icke desto mindre ett fel,

och ett af det högsta inflytande. Wid nämnde fare-
ring kan det alldeles icke undwiskas, att godtycket in-
tränger sig i lagen, och hwad ännu wårre är, sjeft
blir lagligt, samt medför ett oberäkneligt förderf
för samhället.

Efter hwilken beräkningsgrund kan, t. ex. en
köpman, wid en sådan bestämning, införskrifwa ut-
ländske waror, då han måste befara, att deras wår-
de kunde utaf wårderingsmännen, aningen af ofun-
nighet, egenfönnighet eller hwiten annan affigt som
helt, blifwa dubbelt för högt uppsattadt, hwarige-
nom han, i stället för att efter tulltaxan erlägga
för desamma 25 procent, är nödsakad att betala 50?

Hwad wille en sådan köpman företaga, om en
annan, som äfwen införskrifwit samma wara, haft
den lyckan att erhålla wårderingsmän, hwilka äga
nödiga kunskaper och tillika den billighet, att upp-
slatta dem efter sitt rätta wårde, hwarigenom denne
sednare erlägger blott hälften af den tull den förre
warit twungen att betala, samt följaktligen kan säl-
ja dem till ett lägre pris och likwäl med fördel, ur-
der det han kan aflåta sina endast till ett högre, och
det oaktadt med förlust? Sådana fall kunna inträ-
fa äfwen på en och samma ort. Men om wårderinge-
män på olika ställen icke äga lika insigter, eller skil-
ras af olika system och affigter, — om det på dessa
olika orter icke försares efter samma grundsatser,
hwilken stillaktighet, hwilken förwirring i waruhans-
delns gång måste icke deraf uppstå?

Allt warornas wårde bestämmes af twänne wår-
deringsmän, och om dessa icke kunna blifwa ense om
wårdet, desamma skall afgöras af en tillkallad tre-
dje, detta afhjelper icke ofägenheterna. Den ena af
wårderingsmännen kan hafwa ett sådant förtroende
till den andras insigter, att han förenar sig med he-
nom; äfwen kunna bägge wara lika ofbekanta med
warorna, eller hafwa lika affigter, hwaraf ofundwil-
ligen måste uppstå förlust för köymannen.

Gäremot kunde man inwända, det lagen tillä-
ter den köpman, hwaras waror blifwit för högt upp-
slattade, att, emot sålunda äsatt wårde, öfwerlem-
na dem åt tullstyrelsen. Wi wilja icke öfwertrida
de gränser utrymmet i detta blad medgifwer, hwar-
ofre wi of uppsjuta det utförliga beswarandet af
detta inkast till ett annat tillfälle: wi wilja här
ansföra endast ett fall; tillräckligt att wisa tomheten
af hela inkastet.

Vårt land äger ett betydligt antal fabriker af alla slag. Om vårt fabriks-system är riktigt eller icke, om dessa fabriker äro för samhället fördelaktiga eller icke fördelaktiga, det vilja vi ej här undersöka.

Öf tillfyllestgör det factum, att vi äga dem; och i detta fall bjuda rättvisa och klohet, att vi tillåta vidare söka att skydda desamma. Antag och, det vi wore komne till den fullkomliga öfvertygelse, att hela vårt fabriks-system är ganska skadligt, och att man, i stället för att anstränga sig till des upprättställande, handlade mycket ändamålsenligare och mera svarande emot nationens fördel, i fall det tillåts de utländska fabrikerne en fri och obehindrad täflan, samt wore tillgiltig wid undergången af de inhemska: så skulle dock all rättvisa fordra, att vara betänkt på huru de närvarande fabriks-ägare på något sätt kunde hållas skadeslösa, emedan de, af förtroende till lagstiftningen, af förtroende till den gifna uppmuntran, hafva använt sina kapitaler till fabrikers anläggande, och det wore hårdt om de nu, efter en söld af år under ansträngning och arbete, skulle förlora sitt kapital eller lida förlust deraf. Vid erkännandet af deras billiga fordran om skadesersättning, äro vi endast rättvisa, men ingalunda ädelmodiga; ty hvad nationen uppoffrade till ersättning åt dem, det skulle densamma så fullkomligen ersatt, genom fördelarne af en fri utländsk täflan. Men om vi ej wille vara billiga, samt icke erkänna anspråket på ersättning, så råder dock kloheten öf att i alla händelser handla warsamt och försigtigt, på det att vi ej måtte lättförfärligt förslöra det stora nationalkapitalet, som är nedlagdt i dessa fabriker. Och i fall rättvisa och klohet, i det ögonblick vi äro fullt öfvertygade om de inländska fabrikerne skadlighet, ålägga öf sådana pligter, huru mycket förr måste vi ej hafva att uppfylla, då vi anse inländska fabrikerne såsom högst fördelaktiga. Den ringaste af dem skulle väl vara, att icke lägga några hinder i vägen för desammes uppkomst och fortgång. Vi vilja undersöka huruvida vår tulltaxa svarar emot denna fordran.

En stor del af våra fabriker behöfwa sina rudimaterier från utrikes örter. Om dessa beskattas högt, så försvaras våra fabrikers täflan med utländningen. I fall ett skäpund ull kostar den Swenska skades-fabrikanten lika mycket som tre för den Engelska, så är det klart att den förra, oaktadt likhet i alla öfriga förhållanden, icke kan försälja sin vara

för så lågt pris som Engländeren, och måste således öfwer allt blifwa af honom underbjuden. Men om nu desutom rudimaterien af värderingsmännen uppskattas till sitt dubbla värde, om fabrikanten, i stället för 25 procent, måste erlägga 50 eller 75 i tull, huru skall han då kunna måta sig i täflan med utländningen?

Men i fall nu fabrikanten verkligen måste beskatta sin rudimateria med 50 a 75 procent, och derjemte sjelfwa fabrikatet får införas med erläggande af endast 25 procenta tull, skall han då icke förtvifla om widmagthållandet af sin fabrik?

Wille man äfwen här på svara: fabrikanten kan i sådan händelse sälja sin vara åt tullförelsen, efter det äsatte värdet, så må man tillika besvara den enkla frågan: hvarmed skall han då underhålla sin rörelse? Skall han upphöra dermed; skall han beröfwa sina arbetare, dem han antagit, tillika med deras familjer det nödforstiga uppehållet? Och huru går det med hans kapitaler, nebligde i byggnader, redskaper, o. s. w.? Ingen vill löpa dem; ty ingen kan, under sådana omständigheter, anlägga fabriker, och hans arbetare, med deras hushåll, falla snart fattig-inrättningarne till last.

Ytterligare kunde man inwända, att rudimaterierna utgåra wid fabriker endast en ringa del, följaktligen kunna deras slegring genom tullafgiften icke hafwa så betydliga följder. Vi vilja medgifwa att detta kan vara fallet med några: med många är det icke; och vi kunna uppgifwa ett antal, der rudimaterien är hufwudsaken, och wid hvilka blott arbetslösheten och råntan för kapitalet winnes, — och sådana äro lättast försörda.

Det hör ej till vårt ändamål, att uppräknat enskilda omständigheter. Den klagan man för det närvarande hör, är så allmän, att en hvar kan lätt finna härtill passande fall. Vid tulltaxans allmångbrände föllde vi samma omböme, som vi nu nedskrifwit, och vi hafwa gjort detta fälla, emedan erfarenheten wisat, att vi icke irrat öf. Personligen har förf. hvarken fabrik eller något handelsintresse, utan blott det stora, att allt godt tycke måtte aflägnas från våra lagar. *Dehn*

— + —
Något om den Swenska Theatern.

De som utomlands sett skadespel uppsåras, eller eljest kunna uppfatta en idé af hvad skadespel böra

vara, äro belade i afseende på ombudet om de Svenska Spectaclerna. En granskares blick dröjer naturligtvis helst wid de Kongl. theatrarne, så väl beröfva re att dessa förte det yppersta, wår nationala skådebanan kan uppvisa, som derför att de utgåra plantskolor för landtorrernas skådespelare, och i allmänhet anses för de mänster, efter hvilka filia-theatrarne böra bildas. Både det loford och det tadel, hwilket man är förbrant att ut säga i hänseende till theatrarne utom hufvudstaden, kommer fördenstull att till en wiß del återfalla på de Kongl. theatrarne. Om man åt dessa sistnämnde egnar sin granskande uppmärksamhet, och will efter dem bedöma de öfriga, så har man emellertid wißerligen ej gjort den Svenska scenen någon orättwisa. Att mången ej kaner sina binstningar uppfylla af Stockholmska skådebanan, är ett beståndt factum, och den frågan framställer sig då själfmant, huruvida felet ligger i det belas anordning eller i detaljerna. Wi skola genom efterföljande utveckling af förhållandet söka beswara den, och anse oss för detta ändamål först böra sätta oss wid de speciella hjälpmedlen för den theatraliska föreställningen, samt derifrån öfwergå till dennes egentliga beståndsdelar, eller det dramatiska innehåll (pjesen) och actionen.

Hjelpemedel äro decorationer, dans, sång och instrumental musif.

Decorationerna äro på Kongl. theatrarne tillräckligt wädra, för att förhålla hwilken skön representation som helst.

Hwad åter dansen widkommer, så låta solodansörer och dansörer i allmänhet rätt väl se sig, och några äga werkelig talent; men figuranterna ge äro ofta en temligen slät figur. Rätt lysande balletter äro dock ej sällsynta, och man tycks hos oss snarare lägga alltför mycken wigt på pantomimer och ballerier. Dessa måste utdras ej allenast med den yttersta noggrannhet och det mest spelande lif, utan äfwen med den yppigaste pratt, om de skola kunna ersätta hwad man i dem förklarar af egentlig skådespeltning; och om de uppoffringar, som göras på sådana der artiga luxartiklar, användes på det egentligen dramatiska, skulle otwifwelaktigt någonting nytta förträffligare kunna åstadkommas.

Instrumental musiken utgör wißerligen opera-

spectaclernas mest lysande sida. Så andra hufvudstads capeller kunna, enligt kånnares wittnesbörd, anses öfwerträffa det Svenska Kongl. capellet. Likwäl gäffer detta endast och allenast om orchesteren till operan; den till dramatiska theatern står, både i hänseende till särdraghet i utdrande och till wal och omwärling af musifalier, under till och med en och aman theater-orchester i landsorterna. Men har derför ofta rättwisligen förundrat sig deröfwer, att ej opera-personalen, så widt rummet kan medgifwa, äfwen uppför musif på Kongl. mindre theatern, helst denna är lika Kongl. som nästn operan. Då det nu jemwäl är af ålder kändt, att nästan alla stora musif-kompositörer haft det infallet, att gemenligen sätta musif till dramatiska obetydligheter eller däligheter, så måste man i Stockholm alltid gå på operan endast för musifens skull, på dramatiska theatern deremot aldrig af detta skäl, så wida man ej på sednare stället wäntar sig någon mindre sångpies, och i en sådan will höra en wacker röst; ty äfwen hwad sången angår är Stockholms theater-publik ej wäntotad. Med oändligt nöje har man hört Hr Sellströms melancholiskt rörande, samt Hr Fahlgréns kraftfulla stämma, och man kan ännu förhå sig öfwer en Mans. Widerbergs klara och klangfulla, och Fru Lindströms täta och behagliga röst, samt af Fru Sewells konstliga exekution; att ej förtiga Mansell Enboms utmärkta natursgäfwor i detta hänseende.

(Slutet följer.)

På denna Tidning, hwilken jemwäl nästa år kommer att fortättas, kan, till årets slut, prenumereras med r. Rdr 24 f. Banco. — De som till detsamma wilja insända bidrag, behagade göra det under adress till Redactionen af tidningen *Rometen*, eller också genom inlemnande i Hr Normans och Engströms bokhandel.

Stockholm, tryckt hos Carl Gustaf Holm, 1825

